

7. Мерин Б. М. Центральная Америка: проблемы социально-экономического развития / Б. М. Мерин. – М. : [б. и.], 1973. – 157 с. ; Мерин Б. М. Центральная Америка и США / Б. М. Мерин. – М. : Знание, 1973. – 46 с.
8. Николаев П. И. Сальвадорско-гондурасская драма / П. И. Николаев // Латинская Америка. – 1970. – № 6. – С. 47–60.
9. Нитобург Э. Л. «Футбольная война» / Э. Л. Нитобург // Вопр. истории. – 1978. – № 7. – С. 214–220.
10. Капусцинский Р. Футбольная война / Рышард Капусцинский ; пер. с пол. С. Ларина // Латинская Америка. – 1989. – № 8. – С. 96–105 ; № 9. – С. 89–99.
11. Столяров В. И. Проблема социокультурной ценности международного спорта [Электронный ресурс] / В. И. Столяров, С. И. Курило. – Режим доступа : <http://lib.sportedu.ru/GetText.idc?TxtID=1492>
12. Страны Центральной Америки. Тенденции экономического и социально-политического развития / отв. ред. В. В. Вольский. – М. : Наука, 1986. – 355 с.
13. Талиновский Б. Х. Война это не покер. Все чемпионаты мира по футболу : в 9 т. Т. 3 : Англия 1966. Мексика 1970 / Б. Х. Талиновский, А. В. Франков. – К. : ООО «Издат. дом “Украинский Медиа Холдинг”», 2010. Сер. «Все чемпионаты мира». – Т. 3. – С. 154–156 ; Харитонов Д. В. Футбольные войны / Д. В. Харитонов // «Футбольная война». Сальвадор – Гондурас. – Харьков : Фолио, 2007. – 218 с.
14. Ткач А. Первая война, начавшаяся из-за футбольного матча. [Электронный ресурс] / А. Ткач. – Режим доступа : <http://газетаспорт.рф/news2/3619-2011-11-03-16-00-15.html>
15. Футбольная война – военный конфликт между Гондурасом и Сальвадором [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://joma-ukraine.com.ua/Istoriya-futbola/2010-09-16-11-53-54.html>
16. Футбольная война [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.soccer.ru/blogs/181855.shtml>
17. Холодная война. Сальвадор и Гондурас: футбольная война (2011). Документальный фильм [Электронный ресурс]. – Режим доступа : qnr.com.ua/1817-holodnaya-voyna.-salvador-i-gonduras
18. Чемпионат мира. Мексика 1970. Отборочные матчи, КОНКАКАФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://wildstat.ru/p/40/ch/WRL WC 1970 Q AMC/stg/all/tour /all/team1/HON>

Стаття надійшла до редколегії
01.10.2012 р.

УДК 32.34.28:297

В. О. Патійчук – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки;

В. В. Мельничук – студент V курсу факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Ісламський чинник як загроза сучасній внутрішній європейській безпеці

Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

Проаналізовано особливості сучасної політичної ситуації у Європі під впливом ісламського чинника. Досліджено основні безпекові виклики в сучасних європейських країнах у результаті активізації мусульманських меншин. Схарактеризовано вплив ісламського чинника на сучасну систему безпеки у європейському регіоні. Вивчено реакцію країн Європи на активізацію мусульманської меншини на континенті. Увагу акцентовано на сучасній специфіці діяльності ісламських екстремістів у цьому регіоні, а також аналізуються пов'язані із цим безпекові ризики.

Ключові слова: ісламський чинник, європейська безпека, внутрішні загрози, ісламський екстремізм, мусульманське населення.

Патійчук В. А., Мельничук В. В. Исламский фактор как угроза современной внутренней системе европейской безопасности. Анализируются особенности современной политической ситуации в Европе под воздействием исламского фактора. Изучаются основные вызовы безопасности в современных европейских странах в результате активизации мусульманских меньшинств. Рассматривается влияние исламского фактора на

современную систему безопасности в европейском регионе. Изучается реакция стран Европы на активизацию мусульманского меньшинства на континенте. Акцентируется внимание на современную специфику деятельности исламских экстремистов в этом регионе, а также анализируются связанные с этим риски безопасности.

Ключевые слова: исламский фактор, европейская безопасность, внутренние угрозы, исламский экстремизм, мусульманское население.

Patiychuk V. O., Melnichuk V. V. Islamic Factor as a Threat to Current Internal European Security.

Peculiarities of modern political situation in Europe with respect to Islamic factor are analyzed in the article. The main security challenges in the current European countries as a result of activation of the Muslim minorities are studied. The impact of the Islamic factor on the modern security system in the European region is considered. The reaction of the European countries to the activation of the Muslim minority in the continent is studied. Particular attention is paid to modern peculiarities of activities of Islamic extremists in this region and to related security risks.

Key words: Islamic factor, European security, internal threats, Islamic extremism, Muslim population.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна етнополітична ситуація у відносно стабільній Європі є досить складною, оскільки залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників. Одним із таких є значна частка мусульманського населення в багатьох європейських країнах, що може суттєво впливати на систему загальноєвропейської безпеки і потребує наукового вивчення, постійного аналітичного моніторингу та вжиття спільних заходів у межах узгодженої європейської політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам впливу ісламського чинника на сучасну європейську політику присвячено багато наукових праць таких зарубіжних фахівців, як П. Бергер, Ю. Бовен, Д. Брокс, В. Білокриницький, А. Борисова, Ю. Григор'єва, М. Гарфінкел, Д. Екельман, Р. Ланди, З. Левіна, Б. Лоуренс, Б. Льюїс, Р. Паз, Д. Пайпс, О. Рой, Б. Рубін, Ю. Тегіна, Д. Фрід та ін., а також українських – О. Богомолова, О. Войтюк [1], В. Григор'янс, С. Данилова, А. Захарченко [5], С. Зінько, Т. Хазир-Огли [9], В. Швед, Г. Яворська та багатьох інших. Проте питанням вивчення впливу ісламу на сучасну систему безпеки у Європі наукова увага приділена недостатньо. Так, практично відсутні спроби оцінити весь спектр сучасного впливу ісламу на систему європейської регіональної безпеки в контексті сучасних інтеграційних процесів та міграційних напливів арабських біженців унаслідок суспільно-політичної кризи в наближених мусульманських країнах, наприклад регіоні Північної Африки та Близького Сходу. Залишається несистематизованою ціла низка безпекових проблем, включаючи конкретні виклики та загрози з боку проісламських угруповань у Європі та їхніх впливів на сучасну політичну ситуацію в регіоні.

Об'єктом статті є сучасна система європейської безпеки. **Предметом** – основні проблеми, які виникають у результаті впливу ісламського чинника на внутрішню систему європейської безпеки та дії з боку корінного населення держав Європи як прояв самозахисту від діяльності радикально-консервативних ісламських угруповань у регіоні.

Головна **мета** статті – показати основні безпекові виклики в сучасних європейських країнах, що формуються під впливом ісламського чинника. Відповідно до поставленої мети, визначено такі **завдання:** дослідити вплив ісламського чинника на сучасну політичну ситуацію на європейському континенті; визначити реакцію країн Європи на активізацію мусульманської меншини у європейських країнах; розглянути особливості діяльності ісламських екстремістів у цьому регіоні; проаналізувати пов'язані із цим безпекові ризики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У Європі нині проживає понад 20 млн мусульман. Попри те, що мусульмани були присутні у Європі впродовж століть, їхня чисельність ще ніколи не була такою значною, а також вони не проявляли такої активної політики в суспільному житті регіону, як зараз. На сучасному етапі соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Європи найбільше мусульман проживає в Болгарії (13,8 % – 1,11 млн), Франції (7,6 % – 4,50 млн), Німеччині (3,7 % – 3,04 млн), Нідерландах (4,3 % – 0,7 млн) та інших країнах [2]. Навіть держави Північної Європи, які донедавна найменше зазнали мусульманського впливу, зараз відчувають певні незручності від арабських іммігрантів. У центрі Європи з'являються цілі ісламські анклавні, які намагаються активно впливати на всі процеси загальноєвропейського буття. Європа перетворюється на потенційний конфліктний регіон – «зіткнення цивілізацій», що може стати реальною картиною сьогодення. Тому уряди багатьох європейських держав виявляють занепокоєння у зв'язку з такою соціально-політичною та демографічною

ситуацією, яка зараз активно формується під впливом ісламського чинника. Виникає природне запитання, чи вдасться сучасному європейському керівництву розв'язати проблеми, які виникають у цьому соціально-політичному контексті. Більшість урядів держав-членів ЄС визнала той факт, що наявність значного мусульманського чинника на сучасному етапі їхнього розвитку становить суспільно-політичне занепокоєння. Адже, як свідчить сучасна світова практика, ісламське населення характеризується консерватизмом та рішучими намірами щодо відстоювання своїх прав і політичних вимог, удаючись до крайніх – інколи екстремістських – заходів, включаючи терористичні акти та інші недемократичні форми політичного впливу на уряди держав [12]. Мусульманські екстремісти проводять ідеологію насильницької ісламізації із застосуванням різноманітних проявів воєнничого ісламу – від нетерпимості інших віросповідань до озброєного насильства, що становить серйозну загрозу для неісламської більшості сучасного населення Європи. Найрадикальнішою формою ісламського екстремізму є ісламістський тероризм [4]. Це призводить до загострення і так напруженої в сучасний період політичної та соціально-економічної ситуації в регіоні, а також до невдоволення місцевого населення, що постійно наростає у європейських країнах, оскільки чисельність ісламського населення у Європі постійно збільшується за рахунок міграцій із країн Близького й Середнього Сходу та Північної Африки і через значний природний приріст у мусульманських сім'ях. Останнім часом спостерігається стрімкий приріст ісламського населення і за рахунок механічного збільшення мусульман унаслідок масових міграцій, і через природне збільшення дітей у мусульманських сім'ях. Наприклад, у Німеччині в турецьких родинах є в середньому по 5–6 дітей, тоді як у суто німецьких – по 1–2 дитини, що є характерним для більшості розвинених країн Європи [3].

Населення країн Європи довгий час дотримувалося концепції мультикультуралізму і прихильно ставилося до появи на своїх теренах прибулого мусульманського населення, поки не зіткнулося із проблемою активізації мусульманських меншин на своїй території, яке супроводжується масовим зростанням ісламських анклавів на європейській території та різних проявах ісламістського фундаменталізму, радикалізму й екстремізму, що становить у сучасних умовах інтеграційного розвитку загрозу своїй національній ідентичності. Згідно з експертними висновками, тільки в 15 державах ЄС живе майже 12 млн мусульман, що становить другу позицію за чисельністю віросповідання у Європі [2]. Проте їхня чисельність постійно зростає внаслідок нелегальних мусульманських міграцій, які постійно кількісно зростають та розширюються в географічному плані. Слід зазначити, що збільшення мусульманського населення Європи, як відзначають фахівці, відбувається і через порівняно значну кількість європейців, які щороку з певних причин приймають іслам. Понад 100 тис. осіб у рік європейців – переважно з корінного населення, насамперед з інтелектуальної та наукової еліти, – переходять у мусульманство, що за оцінками експертів, становитиме серйозну безпекову загрозу в найближчій перспективі [6]. Нині гостро постали численні проблеми соціальної, політичної і культурної адаптації ісламських іммігрантів, що прямо пов'язане з падінням загального матеріального благополуччя в період сучасної економічної кризи у Європі та світі. Крім того, багато європейців, як свідчить практика, боїться значного припливу дешевої робочої сили з мусульманських країн, тому така ситуація вимагає негайного вжиття кардинальних безпекових заходів і з боку окремих європейських держав, і євроспівтовариства загалом. Тому зараз населення більшості країн Європи змінює своє ставлення до мусульман, яких стає дедалі більше. З'явився страх перед тотальною ісламізацією, який викликаний сучасними масовими міграціями мусульман у Європу та революційними і конфліктно-військовими діями в Палестині, Іраку, Афганістані, Лівії, Єгипті й інших близькосхідних та північно-африканських країнах [7]. Це посилюється скандальними вимогами мусульман щодо права носіння свого традиційного одягу (хіджу), вимогами будувати нові мечеті, зводити цілі мусульманські квартали у європейських столицях та інших містах континенту, відкривати нові мусульманські школи тощо [10]. Мусульманські масові протести і сутички з поліцією та простими громадянами останніх років у Європі через публікацію карикатур на Мухаммеда, загострення інших суперечностей між неісламськими соціумами європейських країн призводить до загострення загальної безпекової та суспільно-політичної ситуації в регіоні. Це при тому, що ще кілька років тому назад серед корінних мешканців європейських країн переважало цілком толерантне ставлення до мусульман, які поруч мирно проживали. Тепер громадяни ЄС вимагають вжиття рішучих заходів щодо стабілізації ситуації в регіоні, що викликало радикальні рухи серед молодого мусульманського населення Європи і привело до провалу реалізації концепції європізації та лібералізації ісламу на

європейському континенті [9]. Звичайно, гострота цих проблем у різних європейських країнах відмінна, проте ксенофобські настрої стосовно мусульманських меншин посилюються скрізь на континенті [11]. Це є закономірним явищем, адже корінне європейське населення не бажає миритися з тим, що останні не лише ігнорують його культуру, мову, звичаї і традиції, а й намагаються нав'язати свій спосіб життя, який викликає масове відторгнення і неприйняття. Одночасно політики багатьох європейських партій, особливо в містах-ареалах підвищеної концентрації арабо-мусульманських іммігрантів, включають інтереси цих громадян у свої передвиборні програми. Вони відстоюють ісламські інтереси у сфері освіти, релігії та соціального забезпечення, відносин із зовнішнім мусульманським світом, заробляючи тим самим прохідні голоси в парламенти держав [13].

Сучасне європейське суспільство характеризується, на противагу ісламським державам, великим ступенем секуляризації – відходом церкви від справ державного будівництва і впливу на політику країни. У національних конституціях багатьох європейських держав релігійний чинник не відіграє визначальної ролі, хоча в них буває вказано на той факт, що більшість населення певної країни сповідує ту чи іншу релігію. У сучасній Європі неприйнятним є виставляти свої релігійні почуття на широкий загал, хоча часто державні процеси в країнах ґрунтуються на принципах християнської моралі, адже християнство є тим чинником, що об'єднало Європу в єдиний культурно-цивілізаційний простір. У ЄС не існує єдиної моделі взаємовідносин між державою та релігіями. Іслам, відчувачи пасивну роль християнства в процесах державного будівництва, перетворився на значну складову частину європейського культурного простору і починає активно діяти в регіоні, впливаючи на процеси формування внутрішньої регіональної політики, що не може знайти одобрення серед корінного населення Європи. У межах національних концепцій безпеки у європейських країнах реалізується принцип субсидіарності різних моделей в окремих державах-членах, що призводить до реалізації прав громадян на вільне віросповідання, а в разі порушення їхніх прав свободи совісті та віри – вирішувати це на рівні Європейського суду з прав людини, що завжди призводить до палких дебатів у Європарламенті з певних релігійних питань [10]. Це стосується, наприклад, права мусульман публічно дотримуватися певних ісламських релігійних звичаїв, носіння спеціального одягу, здійснювати виготовлення документів жінок-мусульманок із фотокартками в головному уборі тощо, що викликає потребу формування нової європейської моделі відносин між державою і релігійними структурами на основі вибіркового права. Виникне ситуація з певними перевагами реалізації прав мусульман у відношенні до корінного населення Європи. Тому така постановка питання може викликати подальшу небезпечну поляризацію всередині європейської спільноти і в окремих державах-учасниках ЄС, а в разі відмови мусульманам – стане причиною ускладнення у відносинах між ісламськими країнами.

Європейські держави вдаються до більш радикальних і рішучих заходів щодо протидії ісламізації своєї території. Наприклад, у Швейцарії недавно пройшов всенародний референдум, який більшістю голосів заборонив будувати нові мінарети на її території [8]. У країні функціонують близько 150 мечетей, та ісламська громада, яка нараховує близько 500 тис. осіб, у найближчі роки хоче збудувати ще кілька десятків нових культових споруд. Проти будівництва мінаретів у цій країні найбільш критично відгукнулися німецькомовні кантони, проте франкомовні – не були такі категоричні у своєму загальному ставленні щодо цієї проблематики. Навпаки, деякі представники франкомовного населення ставили у приклад Францію, де цього не заборонено [6]. Більшість арабських країн, як і весь мусульманський світ, досить негативно відреагувала на результати проведеного референдуму в Швейцарії [4].

Німеччина, у якій проживає понад 3,7 млн мусульман, також удається до більш радикальних дій у цьому плані, оскільки мусульманська меншина в релігійному плані є досить значущою в цій країні, а, згідно з дослідженнями фахівців, 75 % мусульманського населення цієї держави не ототожнюють себе із цією країною та вважають, що в них немає нічого спільного з німцями в культурно-ментальному аспекті [6]. Це пояснюється тим, що нестача робочої сили в Німеччині поповнювалася за рахунок іммігрантів із Туреччини й інших мусульманських країн, а вона ніколи не мала стійких суспільно-політичних та економічних зв'язків з арабськими державами, на відміну від Франції чи Британії. Тому рівень інтеграції мусульман у німецьке суспільство значно нижчий, ніж в останніх. Виникає загроза в умовах економічної кризи через присутність у країні мільйонів мусульманських іммігрантів утратити свою культурно-цивілізаційну ідентичність та стабільність у системі соціаль-

ного забезпечення. На думку експертів, державі загального добробуту європейського зразка загрожує розпад [7]. Так, зрозумілими є причини зростання напруження в стосунках між мусульманською спільнотою і корінними мешканцями Німеччини. Французькі медіа опублікували результати опитувань, які свідчать, що 46 % громадян країни схвально ставляться до заборони на будівництво мінаретів [6]. Аналізуючи сучасну позицію французького президента Ніколя Сарказі, фахівці зауважують: очільник Франції зазначає, що відкритість нації новим соціально-політичним тенденціям є благом лише тоді, коли це йде на користь усьому суспільству, а не веде до вибірковості певних груп людей. Було також зазначено, що далеко не всі сучасні іммігранти у Франції сповідують іслам, а французькі мусульмани нових поколінь – не завжди є приїжджими мігрантами [9].

Австрія, врахувавши досвід Швейцарії, спробувала визначити ставлення своїх громадян щодо будівництва мусульманських культових споруд. Було проведене соціологічне опитування на замовлення телеканалу ATV, яке показало, що 47 % респондентів підтримує ідею заборони будівництва мінаретів у їхній країні [2]. Проте федеральних законів, які б забороняли їхнє будівництво, поки що не було прийнято. Проте окремі федеральні землі починають протистояти будівництву нових мінаретів. Наприклад, у Карінтії з ініціативи правлячої там правоконсервативної коаліції в місцевий закон про збереження зовнішнього вигляду населених пунктів внесли доповнення, що забороняє будувати куполи й мінарети, які не вписуються в загальний архітектурний ансамбль [6]. Австрійські праві закликають запровадити загальну заборону на будівництво мінаретів у країні. Австрійський уряд розуміє, що результати швейцарського референдуму показали ставлення населення не до культових споруд, а до інтеграційної політики ЄС та ісламу загалом. Керівництво держави побоюється, що політичні сили можуть це використати для розпалювання міжетнічної та міжконфесійної ворожнечі, тому закликає громадян до толерантності і терпимості згідно з конституційними положеннями. Що ж стосується Нідерландів, то в цій країні в 90-х рр. було збудовано багато культових ісламських споруд. Після референдуму в Швейцарії консервативна Державна реформаторська партія заявила, що будівництво мечетей і мінаретів посилює поляризацію голландського суспільства й закликала до проведення аналогічної акції, яку підтримала ультраправа Партія свободи, відома своїми антиісламськими заявами [1]. Однак уряд Нідерландів поки що не послідував прикладу швейцарців, заявивши, що заборона на будівництво мінаретів суперечить свободі релігії й тому порушує міжнародні угоди про права людини. Нещодавно Партія свободи, яка виступає проти імміграції з мусульманських країн, продемонструвала високі результати на нещодавніх виборах до місцевих органів влади [2]. У Данії зараз проживає 1,5 млн іммігрантів, що становить 7,3 % датського населення, із них – близько 200 тис. мусульман (3,5 % від загальної кількості мешканців країни). Останні мають близько 150 культових споруд, уключаючи пристосовані під них приміщення. Рішення швейцарців заборонити будівництво мінаретів викликало схвалення серед значної частини датського населення і з боку Датської народної партії, яка закликає провести аналогічний референдум у країні [1]. Проте керівництво держави вважає, що питання будівництва будь-яких споруд мають вирішувати місцеві та регіональні ради. Крім того, датський уряд щороку виділяє 20 млн крон для повернення іммігрантів на батьківщину, що не завжди схвально оцінює європейська громадськість [12]. За офіційними даними, з 1997 р., коли в Данії був уведений режим репатріації, країну покинули понад 3 тис. іммігрантів, переважно з країн колишньої Югославії, Туреччини, Ірану, Іраку, Сомалі, Єгипту та Лівії.

У Великій Британії з 1967 р. розміщується штаб-квартира Ісламської ради Європи, що вказує на прямий вплив мусульманської меншини на внутрішню політику не тільки в цій країні, але й в усій Європі. Тому активізація в державі ультраправих організацій на зразок «Англійська ліга оборони» сприймається зараз як закономірне явище. Саме вона ініціює багато антиісламських маніфестацій у різних містах країни, які супроводжувалися численними сутичками. У відповідь мусульмани проводять протести проти порушення їхніх прав, незважаючи на те, що Британія, за оцінкою експертів, є найбільш комфортною для мусульман країною Європи. Тут не забороняють носити хіджаби в громадських місцях, наявні сприятливі умови для ведення мусульманами власного бізнесу, будівництва нових культових споруд. Проте, за даними соціологічних опитувань, проведеними газетою «London Daily News», більшість британців схвалює результати швейцарського референдуму про заборону будівництва мінаретів, поділяючи тривогу швейцарців із приводу зростаючого впливу ісламу [3]. Питання про те, як інтегрувати зростаючу мусульманську спільноту в британське суспільство, не втративши при цьому національної ідентичності, і сьогодні актуальне.

Так, толерантність європейського населення, яка протягом багатьох років не заважала мусульманам практикувати свою цивілізаційну культуру, на сучасному етапі розвитку країн регіону зазнає суттєвої трансформації, оскільки в стосунках між європейським суспільством і мусульманською меншиною виникають напруження й конфлікти. Жорстка позиція одної сторони провокує аналогічну відповідь іншої, таку, наприклад, як це було в ході страйків арабських кварталів у французьких містах у 2008–2011 рр. Проблема інтеграції мусульманських іммігрантів у європейських країнах є досить важливою з безпекових позицій. Тому, незважаючи на бурхливу реакцію мусульман в усьому світі, референдум у Швейцарії має й позитивні наслідки, оскільки він змусив уряди багатьох європейських держав переглянути внутрішню систему національної безпеки і виробити спільні європейські безпекові заходи щодо вирішення цього питання. Прихильники швейцарського референдуму постійно зростають чисельно і знаходять підтримку серед корінного населення інших країн континенту, зокрема Італії, Бельгії, Іспанії, Португалії, Фінляндії, Польщі та ін., що свідчить про занепокоєння серед європейської спільноти щодо внутрішньої безпеки всередині європейського регіону, яка зазнає ісламських впливів і вимагає від керівних структур вжиття конкретних безпекових заходів щодо стабілізації соціально-політичної ситуації в регіоні.

Висновки. Отже, щораз більший вплив ісламського фактору на регіональні та глобальні процеси є однією з найактуальніших проблем, які сьогодні Європа має враховувати в процесі реалізації своєї внутрішньої і зовнішньої політики та впровадження нової системи колективної регіональної системи безпеки. Останні події в країнах Європи свідчать про недосконалість інтеграційної політики щодо представників ісламських народів, які не піддаються загальному процесу асиміляції та не набирають рис європейської ідентичності, зберігаючи свою етнорелігійну ментальність і відстоюючи свій релігійно-філософський світогляд. Тому це потрібно враховувати урядам європейських держав у виробленні й національних, і спільних безпекових заходів та програм загальної інтеграційної політики. Тому дослідження впливу ісламу на сучасну систему європейської безпеки потребує подальшої наукової уваги.

Список використаної літератури

1. Войтюк О. Бути мусульманином в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrslavo.org.ua/svit/bezpeka/buty-musulmanynom-v-yevropi/druk.html>
2. Где живут мусульмане [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kommersant.ru/doc/1262297>
3. Європа ісламська: між демографією та міфотворчістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/32315/
4. Європейські ісламські фундаменталісти та білі расисти «знаходять» одне одного [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/44924>
5. Захарченко А. М. Проблема поширення ісламського фундаменталізму, екстремізму та тероризму: можливі наслідки для України / А. М. Захарченко // Вісн. Одес. держ. екон. ун-ту. – 2008. – № 1. – С. 115–127.
6. Іслам у Європі: вдома чи в гостях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Publication/992>
7. Масова імміграція змінює Європу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/32840/PrintView>
8. Мінаретти в Швейцарії – небезпечна загроза чи уособлення важких комплексів? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrslavo.org.ua/svit/bezpeka/minarety-v-shvejtsariyi-nebezpechna-zagroza-chy-uosoblennya-vazhkych-kompleksiv/druk.html>
9. Хазир-Огли Т. В. Соціально-політична активність мусульман Європи, як засіб боротьби з негативними стереотипами [Електронний ресурс] / Т. В. Хазир-Огли. – Режим доступу : http://www.islam.in.ua/15/ukr/full_articles
10. Caldwell C. Reflections on The Revolution in Europe: Immigration, Islam and the West / Christopher Caldwell. – New York : Doubleday, 2009. – 421 p.
11. European Islam: Challenges for Public Policy and Society / ed by Samir Amghar, Amel Boubekeur, Michael Emerson. – Brussels : Centre for European Policy Studies, 2007. – 227 p.
12. Ramadhan T. Western Muslims and the Future of Islam / Tariq Ramadhan. – New York : Oxford University Press, 2004. – 272 p.
13. Schori L. C. Europe for the Europeans: the foreign and security policy of the populist radical right / Christina Liang Schori. – Aldershot : Ashgate Publishing, 2008. – 318 p.

Адреса для листування:
м. Луцьк, вул. Винниченка, 28/4.

Стаття надійшла до редколегії
25.10.2012 р.